

متن پرسش

با عرض سلام؛ پاسخ دکتر رضا منتظر (پزشک و محقق در حیطه طب ایرانی اسلامی) پیرو پرسش ۲۹۷۴۹ به نام یگانه مبداء مهربان هستی با عرض سلام خدمت استاد گرامی جناب آقای طاهر زاده افتخار دارم خدمت حضرتعالی درس پس بدهم در مورد جایگاه آزمون و خطا در علم پزشکی فرازهایی از کتاب «طب اسلامی در آینه وحی» را تقدیم می‌کنم: «وجود برخی اظهار نظرهای ضد و نقیض در جهان پزشکی می‌تواند ناشی از اتکاء صرف به تجربه بشری باشد. این که هر از گاهی دارویی با تبلیغ فراوان وارد بازار شده ولی بعد از مدتی به خاطر عوارض کشنده اش جمع آوری می‌شود و این که یک روز می‌گویند فلان ماده غذایی مفید است و روز دیگر ضررهایش را بر می‌شمارند ناشی از بی‌توجهی به آموزه‌های وحی است. چه بسا رویکرد به «طب اسلامی» با تعریف صحیح آن، موجب شود در تحقیقات، دامنه آزمون و خطای ما محدودتر شده و سریع‌تر به پاسخ معماهای پزشکی برسیم.» «شایسته است دامنه تحقیق، تجربه و تجویز ما متمرکز بر داروها و روش‌های مورد تایید وحی باشد. البته این بدان معنی نیست که در طب اسلامی مانند برخی افراد ساده‌اندیش تنها بر اساس مفهوم ظاهری یک آیه یا روایت به قطعیت برسیم و نسخه تجویز کنیم بلکه ابتدا مجموع آیات و روایات در یک موضوع با تعقل و رعایت اصول علم حدیث بررسی شده آنگاه دریافت‌ها مورد آزمون عملی قرار گرفته در بوته تجربه محک می‌خورد.» «همان‌طور که گفتیم باور به این حقیقت که مبداء دانش پزشکی خداوند متعال و تعالیم انبیاء الهی است اولین و مهمترین مبنا در طب اسلامی است. این دیدگاه موجب می‌شود که در پزشکی تعالیم وحی را پذیرفته و در تحقیق، آزمون و خطای خود را بر آموزه‌های وحی متمرکز کنیم و برای داروها و روش‌های ناشناخته و مبهم اصالت قائل نشویم.» با این توضیح ما آزمون و خطا را در علم بشری می‌پذیریم ولی دامنه آن را به اخبار رسیده از منابع دینی محدود می‌کنیم. با این روش از سرگردانی نجات یافته سریع‌تر به درمان بیماریها پی می‌بریم. خداوند شما را حفظ فرماید. دکتر رضا منتظر

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم؛ با تشکر از آقای دکتر رضا منتظر. خوب است که کاربران محترم نظر استاد را بدانند که ایشان معتقدند در بستر رهنمودهای وحی، جریان آزمون و خطا را باید ادامه داد تا به اشتباهات طب جدید گرفتار نبود. که البته نکته‌ی قابل توجهی است. موفق باشید